مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

آصف بهاند

۲۰۲۳/۰۵/۲۷

د هیلمند اوبو د دفاع لپاره

موږ هر یو باید «کک» شو

دریمه او وروستۍ برخه

بې لـــه کـکه دا جـگـړه گـټـلـی نـــه شـو
د هـیـرمـنـد پـر اوبـو بـنـد ژغـورلـی نـه شـو

د پـیـلانـو جـنـگ تـه کـک پـهـلـوان بـویـه
چې هر گورز یې زنځیري پیل راگوزار کړي

(عبدالغفور لېوال)

شاعر چې په «کک او زرینه» کې، له پیل نه تر پایه پورې، د دې اوږده داستان په ترڅ کې، د دومره اساطیرو نومونه، د ماتو او بریاوو داستانونه، د دوښمن په مقابل کې د یوالي او اتحاد یادونه، د ځایونو نومونه، د پردیو اساطیرو او ملکونو او... یادونه کوي؛ دا نه د کوم خوب لیدلو له لارې او نه هم د کومې استخارې له لارې دا کار شوی دي، بلکې ټول د شاعر له زحمت، مطالعې، پوښتنو، سفرونو او په خپلو سترگو د ځایونو د لیدلو او شاعرانه وطني مسؤلیت درلودلو نه وروسته تر سره شوي دي. په خپله لیکوال یو وار داسې ولیکل:

«د «کک او زرینه» منظومې د لیکلو لپاره مې له کلونو راهیسې د کتابتوني اسنادو او تاریخي سرچینو راټولولو ترڅنگ، د زاړه ساکستان (سیستان) بېلابېلو ښارونو ته سفرونه وکړل. د هیرمند له څپو سره مې مزلونه ووهل، د فراه، نیمروز، هیلمند، کندهار، هرات او زابل زاړه ساکې میراثونه مې له نږدې وکتل. په فراه کې د کک کلا ته ورغلم او د خپلې اساطیري حماسې له اتلانو سره مې گام پرگام یون وکړ.»

لیوال په «کک او زرینه» کې څو ډوله انځورونه وړاندې کوي:

ـ د کرکترونو د ځیرې او کارنامو، ماتو او بریاوو انځورونه،

ـ د طبیعت د ښکلا ترسیمول،

ـ د وطن مینه او له وطن څخه د ځان قربانولو ښوودنه.

د «کک او زرینه» په څلورم سرود کې، زرینه د کک مور ته داسې ور پېژندل کیږي:

زه زرینـه، چې لـمسی د «تایـمـرپس» یـم
چې لـومړی سـتره واکـمـنـه زرینـه وه
د کـوروش د جـنـگ سـوبـمـنـه، ها ویـاړلې
چـې لـښکر یې د پارسیـانـو تـار په تار کړ
د خپل زوی کسات یې واخیست له کوروشه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

چـې د شـاه پـرې کړی سر يې ورنه راوړ
او په وينـو د پـارسيـانـو يـې خـړوب کـړ
زمـا بـدن کـې هـم تـاويـږي او چـليـږي
د هـغې انـا د ويـنـو غـورځـنـگـونـه
د لـومـړۍ زريـنـې بـلـه لـور زريـنـه
نـن ولاړه د هـيـرمـنـد په ننگ و نام ده
هيرمند زوی د ساکستان زموږه ورور دی
هر يو ځاځکی د اوبو يې پر موږ پور دی

د کرکترونو د انځورولو بيلگې ډيرې دي، د منظومې په دولسم سرود کې د زرينې د ښکلا او اندام انځورول د ليوال د هنر کمال دی، وگورئ:

سترگې پرانيستلې کک، شاته يې خبز کړ
د ښکلا بله لنبه يې مخ ته راغله
خدای په څه هنر وه ښکلې جوړه کړې
د خدايي هنر جلوه يې مخ ته راغله
توری زلفې يې ول، ول پر سپينو وليو
هر اندام يې لکه موج د پسرليو
کک تـرور شو، کک نه وار وپار خطا شو
يو ناڅاپه د ښايست په تماشا شو
خـُم نه ووتله، تاو لکه لنبه شوه
ملکه زرينه بله شوه، ډيوه شوه
يو زرين نازکه تاج يې پر سر ايښی
مخامخ پرې سور ياقوت لکه سکروټه
ښکلې سترگې يې چينې وې د رازونو
هسکه غاړه لکه تکه سپينه بته
په اوبرنگه اسماني جامو پوښلې
لکه لويږي شرشره پر سپينه بکره
تر نازک کميس يې هر اندام ښکاريږي
د هوس زلزلې راشي چې خوځيږي
دا نازک بدن هوا باندې خوريږي
موج په موج د مينې تړيو ته لړزيږي
سپين بدن، تر نيلې رنگې جامې هاخوا
چې ښوريږي، نو خوړل کوي د زړونو
چې قدم واخلي او ښکلې ادا وکړي
هره خوا څپې خورې شي د عطرونو
غواړي کک، چې دې ښکلا ته په گونډو شي
مست هيرمند شي، ورته راشي، په څپو شي

د «کک او زرينه» په يولسم سرود کې د طبيعت انځور داسې وړاندې شوی:

مازيگر د پسرلي دی څه خاموشه
لويه دښته د فراه ده سبزه پوشه
هلته دلته کوشنی بوربوکی تاو شي
ساراني گلونه ونځوي ځان ته
لکه شوخه ډمه هسکه شي اسمان ته
ځای ځای غره کې ژېړ گلونه زرغونه دي
د کک دنگه ډبرينه کلا لوړه
په برجونو يې ولاړ زلمي سپاهيان دي

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

د طبیعت د انځورولو په برخه کې کله، کله لیوال طبیعت په خبرو راولي او غږوي یې، د هیرمند شرهاری خبرې ګڼي او د هیرمند ځپې غږوي، په خپله هیرمند غږوي. په شلم سرود کې یې دغه بیلګه راغلې ده:

زریني سترګې کړې پټې غوږ یې ونیو
چېرته لړي یې تر غوږ د سیند ځپې شوې
د هیرمند د شرهار اواز یې واورېد
د لومړي ګوزار لپاره هیرمند خوښ دی
لکه سیند چې منندوی وي له ساکانو

او بیا هم لیوال د خپل کمال په ادامه کې د هیرمند د سیند په اړوند داسې یو نه حس کیدونکی انځور وړاندې کوي چې اوبه یا هیرمند یا د هیرمند ځپې تږې دي، د دوو مینانو د مینې او قدمونو ښکالو ته تږی دی، د هغوی راتګ ته انتظار دی. د منظومې په درویشتم سرود کې راغلي دي:

سمند ځې په منده، منده تر هیرمنده
چې د عشق نوی داستان ورته بیان کړي
راز ونیاز باندې ماړه دوه مینان کړي
عشق د لویو حماسو دی د منځ ټکی
عشق د هرې اتلوالې د زړه زړی
د عشق شور دی چې ودان لوی ساکستان دی
عشق له بُسته تر زرنګه لا روان دی
د عشق زور دی چې هیرمند دی د ساکانو
هیرمند مست دی، هیرمند غاړې غاړې غورځي
هیرمند خپلو مېلمنو ته لاري څاري
هیرمند تږی دی، چې راشي دوه مینه
د څپو تندی یې کېږدي پر لمنه

د وطن د مینې په برخه کې لیوال د منظومې په یوه ځای کې داسې دیالوګ برابر کړی دی چې د وطن مینه نور ټول عشقونه او کارونه ننګوي او هر څه د وطن تر مینې ځاریږي. کله چې زرینه کک ته د پارتیانو د حملې په باب وایي او بلنه ورکوي چې باید دی د یوه جنګیالي اتل په توګه د وطن، خلکو او هیرمند د دفاع په سنګر کې له دوی سره ودریږي، نو کک له ځان سره داسې سوچ کوي:

کک د نویو احساساتو په ټال زانګي
د ملکې زریني ښکلا لوټلی
یو ځل بیا یې زړه نری نری تخنیږي
دا زړګی څه بوالهوسه ملامت دی
کله دلته کله هلته مینیږي
د ګلبویي د بېلتون غم لا تازه دی
چې د بلې په پیکې پورې زنګیږي
خو دا ځل خبرې نورې کیسې نورې
تش مین د زریني په ښکلا نه دی
دغې پېغلې یې په روح کې ویښه کړې
د هېواد او د تېر نوې جذبه ده
دا ځل مینه د هیرمند او ساکستان ده
دا ځل عشق د یوې بلې خوږې مور دی
د غیرت دی هم د ننګ او د پېغور دی
دا ځل نورې مینې ډېرې زورورې
د دوښمنو له تور نیته اندېښنه ده
د ګلبویي او زریني توپیر ډېر دی
شهزادګی وه بوالهوسه، دروغجنه
پوهه لږه، کبرجنه، په زړه سخته

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

خــو ملکــه زرینــه پــه سیاست پـوهـه
د تـبـر پــر درد دردمنـه، لـږ مغروره
د هیـرمنـد په اوبــو وتي مــلا تــړلــي
د ساکــانــو د یـــووالـــي ارمـانـجـنـه!

لیوال د کیسي د مفاهیمو ترسیمولو ته د لغاتو له ستري ذخیري څخه څه ډول وللي توري انتخاب کړي او داسي یي ښه سره پیلي دي چي سړی فکر کوي چي پر هر بیت یي ـ لکه د سرو زرو وستا کار ـ څومره وخت لګولی دی او څه ډول یي مرصع کړی دی. زه خو د لیوال دي مهارت ته ګوته په غاښ شوم.

کک او زرینه د هیواد پالني سرتیري او قهرمانان دي، د کک او زریني پیام د هیواد پالني پیام دی، د وطن او وطني ګټو د دفاع پیام دی او د مینې هغه پیام دی چي د ورو وژني پر ضد سر را پورته کوي او دا کار د لیوال د شعري هستوني په هغه هنر کي تر سره شوی چي هر لوستونکی له ورایه ځان ته ورکاږي.

لیوال په «کک او زرینه» کي له دي ټولو کمالونو سره، یو ځل بیا له هره اړخه ځان وځلاوه. «کک او زرینه» هم وطني مینه ده، هم اقتصاد دی، هم تاریخ دی، هم سیاست دی او هم هنر دی؛ نو ځکه زه لیوال ته وایم:

لیوال صاحب مبارک دي شه!

ـ د دي ستري ارزښتمني کیسي بیا را ژوندي کول، هغه هم په داسي حساسو شرایطو کي چي د پارتیانو او پارسیانو بچیان زموږ مادي او معنوي هستیو ته لکه ښامار هسي خولي را اچوي،

ـ له خلکو او وطن سره مینه، له خپلو اوبو سره مینه او له خپلو وینو سره مینه. د دي مینې بیا را ژوندي کول او د نوي نسل په ذهنونو ته یي لیږدول، او...

هغه هم په داسي هنر مندانه او شاعرانه ژبه او هنري انځورونو کي. دا کیسه مو د انځورونو په ټال کي او د تشبیهاتو، استعارو، کنایو، تخیل او تخییل په څپو کي داسي انځور کړي چي ما یي تر اوسه ساری نه و لیدلی.
کله مي چي لوستل پای ته ورسول، نو سمدلاسه مي په کاغذ کي داسي ولیکل:

لیوال صاحب درناوی!

«کک او زرینه» مي په یوه سا داسي ولوست چي له کوره هم و نه وتم.

د «کک او زرینه» د مینې په داستان کي د وطن د مینې داستان، د وطن له انسان، اوبو او وینو سره د مینې د څرنګوالي د داستان انځورول، هغه هم د داسي استعارو، کنایو، تشبیهاتو، تخیل او تخییل په زانګو کي؛ دا ستاسو د شعر هنر کمال ګڼم.

دا هم د «کک او زرینه» د بریا په پار د لیوال د هنر د کمال یوه بله بیلګه:

مازیــګر دی، لــمــر ســاه ډوبـی پــه افق کي
د لــویدیــز اســمـان لــمـنـه تــکــه سـره ده
د لــمـر سره سترګه لا ځیر دښتي ته ګوري
ځـای ځای وریځي هم له رنګه تکي سري دي
هــلـتـه لــري دی روان جــنــوبــختـیـځ تــه
یـو سـمـنـد پـــه تـنـده مـنـډه، مـست سـرکـشه
پري د غره غوندي یو هسک قامت ښکاریږي
شــاتــه پـېغلي ورنه غـېـره تـــاوه کـــړي
اوږدي زلـــفي یــي د بــاد څـپـو تــه نــاڅـي
تــر جــانــانــه د پـېروتــي پــه شــان تــاو ده
دوه بـــدنــه پــر یــو بــل خـواړه تاوده دي
غـېــره ډکــه د زریــنــي لــه جـــانـــان ده
دا شـبـبـه ورتــه ژونـد ښکلی پــر جـهـان دی
پـهـلـوان نــه مـرمـریـنـي مـټـي تـــاوي
بـنـدیـوان د چـــا د غـېږي د زنـــدان دی

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

نــن شپــه تــولــه د جــانــان تــر څنګ سفر دی
د ښــايــست او مــيــنې تاج يې نــن پــر سر دی
کک که تږی شو د يار سترګې به نوش کړي
د جــانــان شــونډې بــه وځښــي تــر مــستيه
د ملکي عشق يې نن زړه کې خروش کړي
نن شپه چېرته لالــه زار کــې د دوی شپه ده
تــر هيرمنده لــويه لار کې د دوی شــپه ده
د هيرمند تــر څــنډو ډېر مزل لا پــاتــې
دغه شپه د ژونــد تــر تــولــو خوږه شپه ده
پــر دوښمنو بــری يــو خــوا جانان بلخوا
پــر دوه زړونـــو د مــراد وږمــه خــوره ده
هيــرمند غــواړي مينان تــر خپلې غاړې
چې يــو بل سره د مــينې په خوند پــوه شي
د څــپـــو د مستانـــه شــوخيو خــوا تــه
پـــه خـــوږو د يـــوه نــوي پيوند پوه شي
سمند ځي پــه منډه منډه تــر هيرمنده
چې د عشق نوی داستان ورته بــيان کــړي

پای

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ